

QUÁ TRÌNH CHUẨN BỊ THÀNH LẬP ĐẢNG NHÂN DÂN CÁCH MẠNG LÀO (1951-1955)

ThS NGUYỄN XUÂN ỚT*

Từ tháng 1-1950, Đảng cộng sản Đông Dương (ĐCSDD) chủ trương đẩy mạnh phong trào kháng chiến ở Miên (Campuchia), Lào, mở rộng cơ sở quần chúng, tích cực xây dựng quân đội quốc gia và đào tạo cán bộ Miên, Lào. Việc xây dựng phát triển các Đảng bộ Miên, Lào được ĐCSDD đặc biệt chú trọng theo phương châm lấy việc kết nạp đảng viên trong công, nông và trí thức tiến bộ người Miên, Lào làm cốt yếu, đào tạo cán bộ đảng viên người Miên, Lào và đưa dần vào cơ quan lãnh đạo các cấp. Đảng ở Miên và Lào phải có cương lĩnh cách mạng rõ ràng, đúng đắn phù hợp tình hình kinh tế - xã hội cụ thể của hai nước.

Chủ trương trên của ĐCSDD xuất phát từ nhận định, Đông Dương là một chiến trường chống Pháp; nhiệm vụ tổng phản công không chỉ quét sạch địch ra khỏi Việt Nam mà phải giải phóng cả Lào và Miên. Vận mệnh ba quốc gia Việt, Miên, Lào gắn bó với nhau. Độc lập của Việt Nam, Lào, Miên được bảo đảm khi kháng chiến Việt Nam, Lào, Miên hoàn toàn thành công; ở mỗi nước thành lập một Đảng có tính chất dân tộc và dân chủ để làm trụ cột cho Mặt trận dân tộc thống nhất Miên, Lào¹.

Thực hiện Nghị quyết của ĐCSDD, tháng 6-1950, Thường vụ Trung ương ĐCSDD đã triệu tập Hội nghị cán bộ toàn Lào để triển khai

hoạt động nhằm giành cho được lợi thế chính trị và quân sự trên chiến trường Lào.

Tháng 8-1950, Đại hội quốc dân Lào được tổ chức trọng thể tại Tuyên Quang (Việt Nam), thông qua Cương lĩnh 12 điểm của cách mạng Lào và nhiều nghị quyết quan trọng, trong đó có Nghị quyết về quan hệ giữa cách mạng ba nước Đông Dương; bầu Ủy ban Trung ương Mặt trận Lào Ítxara; bầu Chính phủ Liên hiệp kháng chiến Lào do Hoàng thân Xuphanuvông làm Chủ tịch Mặt trận và Thủ tướng. Đại hội quốc dân Lào thành công là một sự kiện lịch sử quan trọng mở ra một giai đoạn phát triển mới của quan hệ đoàn kết chiến lược Việt - Lào.

Sau 5 năm kháng chiến chống Pháp gian khổ, đầy khó khăn, thử thách, đặc biệt là sau Chiến thắng Biên giới Thu Đông 1950 ở Việt Nam, cách mạng ba nước Việt Nam, Lào, Miên đã giành được những thắng lợi to lớn, có ý nghĩa chiến lược. Lực lượng cách mạng ở mỗi nước đã trưởng thành. Trong bối cảnh đó, Đại hội đại biểu lần thứ II ĐCSDD được tổ chức từ ngày 11 đến 19-2-1951 tại Chiêm Hoá, Tuyên Quang, có 158 đại biểu chính thức và 33 đại biểu dự khuyết, thay mặt cho hơn 73 vạn đảng viên của các Đảng bộ Việt Nam, Lào, và Miên. Đoàn đại biểu Đảng bộ Lào do đồng chí Cayxôn Phômvihản làm Trưởng đoàn.

Đại hội đã tổng kết quá trình lãnh đạo của Đảng trong 21 năm (1930-1951), khẳng định đường lối cách mạng của ĐCSDD là đúng đắn,

* Học viện CTQG Hồ Chí Minh

để ra nhiệm vụ đưa cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp đến thắng lợi hoàn toàn.

Đại hội đã quyết định xây dựng ở mỗi nước Việt Nam, Lào, Miên một chính đảng cách mạng, có chính cương, điều lệ thích hợp với hoàn cảnh ở mỗi nước. Ở Việt Nam, Đảng mang tên là Đảng Lao động Việt Nam (ĐLĐVN), hoạt động công khai, gồm những người ái quốc và dân chủ, trung thành, hăng hái và có ý thức nhất trong hàng ngũ kháng chiến. ĐLĐVN có nghĩa vụ giúp đỡ cách mạng Miên và Lào, đoàn kết toàn dân, kháng chiến đánh đổ đế quốc xâm lược và các hạng bù nhìn tay sai của chúng, làm cho Lào, Miên hoàn toàn độc lập và thống nhất, xây dựng chế độ dân chủ mới².

Đại hội đại biểu lần thứ II ĐCSĐD là một sự kiện chính trị rất quan trọng của cách mạng Việt Nam, cách mạng Lào và cách mạng Miên. ĐCSĐD sẽ phát triển thành ba ĐCS phản ánh sự trưởng thành của phong trào cộng sản và phong trào cách mạng ở 3 nước. Việc xác định trách nhiệm của ĐLĐVN giúp đỡ những người cộng sản ở Lào và Miên tiến hành xây dựng chính đảng riêng của mình, phản ánh sự giúp đỡ quốc tế trong sáng vì sự nghiệp cách mạng của hai dân tộc anh em và xây dựng khối liên minh đoàn kết, giúp đỡ nhau đưa cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và can thiệp Mỹ đến thắng lợi.

Theo sáng kiến của ĐLĐVN, Hội nghị Liên minh nhân dân ba nước Đông Dương được tiến hành tại Việt Bắc, ngày 11-3-1951, quyết định thành lập khối Liên minh nhân dân Việt - Miên - Lào.

Thực hiện Nghị quyết Đại hội lần thứ II của ĐCSĐD về việc giúp những người cách mạng Miên, Lào tiến hành chuẩn bị thành lập chính đảng của mình, HNTƯ 1, Khoá II (3-1951) ĐLĐVN ra Nghị quyết về vấn đề *Đảng nhân dân* (ĐND) *Miên, Lào*. Nghị quyết chỉ rõ: Chính cương của mỗi Đảng sẽ căn cứ vào những nguyên tắc nêu trong bản *Luận cương cách mạng Miên, Lào* và tình hình cụ thể của mỗi nước mà định:

Về tổ chức, sẽ theo nguyên tắc dân chủ, trung. Nhưng phải tùy trình độ đảng viên, đi kiện của cuộc kháng chiến, lợi ích của cá mạng mà áp dụng nguyên tắc dân chủ, trung cho thích hợp.

Trong việc lựa chọn đảng viên, chú ý tái lớp lao động; đồng thời phải nhằm tới các tầng lớp ái quốc và dân chủ khác. Chú trọng hơn lượng.

Về kế hoạch tổ chức: Việc tổ chức ĐN phải căn cứ vào ba điểm sau đây:

Tổ chức ĐND cốt để lãnh đạo cuộc cách mạng dân tộc giải phóng Miên, Lào nên phải sắp xếp sao cho việc thành lập Đảng có ảnh hưởng tốt, tăng thêm sự đoàn kết và sức kháng chiến của toàn thể dân tộc.

- Phải làm cho Đảng thật sự là chính đản của tất cả các tầng lớp nhân dân ái quốc và dân chủ, được quần chúng tin nhiệm và yêu mến.

- Tổ chức phải được chuẩn bị đầy đủ và từng bước, không hấp tấp, không miễn cưỡng.

Nghị quyết cũng hướng dẫn kế hoạch cụ thể như sau:

Những đồng chí Miên, Lào ở từng địa phương đứng ra tổ chức *Nhóm sáng lập ĐND* và hoạt động để phát triển nhóm ấy bằng cách kết nạp những chiến sĩ ái quốc tiến bộ và hăng hái nhất trong hàng ngũ kháng chiến; giữa các *Nhóm sáng lập ĐND* ở các địa phương phải có sự liên lạc mật thiết để trao đổi kinh nghiệm và phối hợp công tác³. Các *Nhóm sáng lập ĐND* đồng thời là trung kiên trong mặt trận Ítxara (Lào) hoặc Ítxarác (Miên). Khi nào đã có tổ chức cơ sở thì phải chuẩn bị triệu tập Đại hội đại biểu các *Nhóm* để chính thức thành lập ĐND, thông qua Chính cương, Điều lệ và bầu BCHTƯ của Đảng. Những đồng chí ở trong *Nhóm* và trong ĐND phải là những người gương mẫu trong công tác, đạo đức và phải ra sức học tập lý luận cách mạng.

Nghị quyết cũng quy định rõ quan hệ giữa *Nhóm sáng lập ĐND* hay ĐND với bộ phận

ĐLĐVN ở Miên, Lào (Hội nghị Trung ương cũng ra Nghị quyết về bộ phận ĐLĐVN ở Miên, Lào) là quan hệ của hai tổ chức bạn, dựa trên tinh thần quốc tế chủ nghĩa⁴.

Thực hiện Nghị quyết Đại hội lần thứ II ĐCSĐD và Hội nghị Liên minh nhân dân ba nước Đông Dương, những người cộng sản ở Lào bắt tay vào tổ chức *Nhóm sáng lập ĐND*, chuẩn bị các điều kiện cần thiết để xây dựng chính đảng cách mạng ở Lào. *Nhóm* đã tiến hành tuyên truyền, thẩm tra, vận động những phần tử ưu tú trong quần chúng công nông, trí thức yêu nước và đã kết nạp được một số đảng viên mới.

Tháng 8-1953, Bộ chính trị Trung ương ĐLĐVN quyết định xúc tiến việc giúp các đồng chí Lào chuẩn bị thành lập ĐND; đồng thời, cử đồng chí Nguyễn Khang, Ủy viên Trung ương Đảng cùng với một số cán bộ chủ chốt của Ban cán sự Lào thành lập *Ban chuẩn bị thành lập ĐND Lào*. Ban này có nhiệm vụ chỉ đạo công tác thẩm tra, chọn lọc nhân sự; nghiên cứu, dự thảo cương lĩnh chính trị, Điều lệ Đảng; chuẩn bị triệu tập Đại hội đại biểu để thành lập Đảng. Tính đến tháng 7-1954, toàn Lào đã có hơn 300 đảng viên và 600 trung kiên để bồi dưỡng kết nạp vào Đảng.

Tháng 7-1954, đế quốc Mỹ âm mưu phá Hiệp định đình chiến, phá hoại hoà bình, chuẩn bị gây lại chiến tranh ở Đông Dương. Ở Lào, Mỹ tiếp tay và xúi giục Chính phủ Katày dùng quân sự lấn dần hai tỉnh tập kết của lực lượng Pathét Lào là Phongsaly và Sầm Nưa. Trong khi đó, quân tình nguyện Việt Nam phải rút hết về nước theo Hiệp định Giơnevơ. Đứng trước tình hình như vậy, nhân dân Lào đòi hỏi phải có ngay một chính đảng cách mạng thật lòng vì dân, vì nước, đứng ra dẫn đường chỉ lối cho nhân dân vững bước tiến lên.

Đáp lại yêu cầu ấy, với sự giúp đỡ nhiều mặt của ĐLĐVN, Hội nghị thành lập *ĐND Lào* được tiến hành từ ngày 22-3 đến 6-4-1955. Hội nghị có 19 đại biểu thay mặt cho hơn 300 đảng

viên Lào trên toàn quốc. Hội nghị đã nghe báo cáo của Đảng do đồng chí Cayxôn Phômvihản trình bày (Báo cáo được Hội nghị thông qua thành Nghị quyết Đại hội). Báo cáo nêu rõ: ĐND Lào là đảng theo chủ nghĩa Mác - Lênin, đại biểu chân chính nhất của giai cấp công nhân và nhân dân lao động. Đảng lấy việc phục vụ nhân dân và phục vụ Tổ quốc làm phương châm cho mọi hành động. ĐND Lào bao gồm những phần tử ưu tú nhất, thành thật yêu nước, yêu nhân dân trong dân tộc. Nhiệm vụ chung của Đảng trong giai đoạn này là đoàn kết lãnh đạo toàn dân phấn đấu hoàn thành sự nghiệp giải phóng dân tộc, thực hiện một nước Lào hoà bình, dân chủ, thống nhất và độc lập⁵.

Sau khi đã thảo luận thông qua các đề án và trước khi bầu Ban chỉ đạo toàn quốc (BCHTU), các đại biểu đã tuyên thệ gia nhập *ĐND Lào* và đây là những đảng viên đầu tiên của ĐND Lào (đến Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ II (1972) đổi thành *Đảng Nhân dân Cách mạng Lào*).

Hội nghị đã bầu 5 đồng chí vào Ban chỉ đạo toàn quốc (đến năm 1959 đổi thành BCHTU) và uỷ quyền cho Ban chỉ đạo được bổ sung thêm một số uỷ viên không quá số đã được bầu.

Ngày 14, 15-4-1955, Ban chỉ đạo đã họp bàn kế hoạch xây dựng Đảng, tổ chức cơ quan làm việc, xây dựng lề lối làm việc của Ban chỉ đạo và mối quan hệ giữa Ban chỉ đạo với Ban cán sự Lào (của ĐLĐVN). Hội nghị để cử thêm một số đồng chí vào Ban chỉ đạo⁶. Đồng chí Cayxôn Phômvihản được bầu làm Trưởng ban chỉ đạo (Tổng bí thư).

Từ đây, cách mạng Lào đã có chính đảng của mình. Từ khi ra đời, ĐND Cách mạng Lào đã kế tục xứng đáng sự nghiệp của ĐCSĐD, phát huy truyền thống anh hùng bất khuất của dân tộc, vận dụng sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lênin

(Xem tiếp trang 59)

tàn bạo của Mỹ - Diệt đối với đồng bào miền Nam, nhất là đối với Phật giáo: "Gần đây, ở miền Nam Việt Nam lại xảy thêm một tình trạng cực kỳ nghiêm trọng và đau thương. Bọn Ngô Đình Diệm đốt phá chùa chiền, khủng bố sư sãi và đồng bào theo đạo Phật. Chúng đóng cửa các nhà trường, bắt bớ hàng loạt các giáo sư và sinh viên, học sinh. Tội ác dã man của chúng, trời đất không thể dung. Hành động hung tàn của chúng, nhân dân ta đều cảm giận. Cả thế giới đều lên tiếng phản đối, nhân dân tiến bộ Mỹ cũng tỏ lòng bất bình... Trước tình hình ấy, đồng bào miền Nam ta đoàn kết nhất trí, không phân biệt sĩ, nông, công, thương, không phân biệt chính kiến, tôn giáo, kiên quyết đấu tranh để giành lại tự do dân chủ, tự do tín ngưỡng... nhân dân Việt Nam kiên quyết đòi đế quốc Mỹ rút khỏi miền Nam Việt Nam"⁴.

Dưới sự lãnh đạo của Trung ương cục miền Nam và Mặt trận dân tộc giải phóng, phong trào đấu tranh chính trị phát triển từ thấp đến cao và ngày càng quyết liệt, đã vượt khỏi khuôn khổ phong trào tôn giáo thuần túy trở thành một bộ phận quan trọng, tập hợp rộng rãi lực lượng đấu tranh chính trị của cách mạng miền Nam. Phong trào đấu tranh chính trị đã tấn công trực diện vào chế độ cai trị độc tài, phát xít, làm suy yếu bộ máy chính quyền, gây cho địch nhiều khó khăn, lúng túng. Mỹ phải "thay ngựa giữa dòng", bật đèn xanh cho cuộc đảo chính lật đổ Diệm - Nhu vào ngày 1-11-1963. Chế độ độc tài Ngô Đình Diệm bị sụp đổ, bộ máy ngụy quyền rơi vào khủng hoảng trầm trọng kéo dài.

1, 4. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, CTQG, H, 2002, T. 11, tr. 145, 124

2. *Văn kiện Đảng Toàn tập*, CTQG, H, 2003, T. 24, tr. 812.

3. *Báo Nhân dân*, ngày 22-6-1963.

QUÁ TRÌNH CHUẨN BỊ...

(Tiếp theo trang 49)

vào hoàn cảnh thực tiễn của Lào, lãnh đạo nhân dân các bộ tộc Lào đứng lên đánh đổ chế độ thực dân kiểu mới của Mỹ và bọn phản động cực hữu, xoá bỏ chế độ quân chủ lỗi thời, giành chính quyền về tay nhân dân, lập nên nước Cộng hoà dân chủ nhân dân Lào, mở ra kỷ nguyên mới của đất nước - kỷ nguyên độc lập tự do và CNXH. Đánh giá về sự kiện này, Tổng bí thư Cay xôn Phômvihản nêu rõ: Đảng Nhân dân Cách mạng Lào được thành lập đánh dấu sự phát triển vượt bậc và bước ngoặt vĩ đại trong lịch sử cách mạng Lào⁷.

1. ĐCS Việt Nam: *Văn kiện Đảng Toàn tập*, CTQG, H, 2001, T.11, tr.76, 100, 101

2. Trường Nguyễn Ái Quốc: *Những văn kiện chính của Đại hội II*, tr. 248 (Lưu hành nội bộ)

3. *Các Nhóm sáng lập ĐND* đến tháng 11-1951 đổi thành *Nhóm trung kiên* bao gồm các đồng chí đảng viên người Lào và những trung kiên nằm trong hệ thống Mặt trận.

4 ĐCS Việt Nam: *Văn kiện Đảng Toàn tập*, CTQG, H, 2002, T.12, tr. 515-517

5. Cayxôn Phômvihản: *Về cuộc cách mạng dân tộc dân chủ Lào*, ST, H, 1986, tr. 8,9

6. Danh sách Ban chỉ đạo toàn quốc Lào:

1. Cayxôn Phomvihản

2. Nuhắc Phumxavản

3. Khăm Xềng

4. Bunphom Mahaxay

5. Xixavạt Kẹobunphản

Hội nghị Ban chỉ đạo để cử thêm 3 đồng chí: Xuphanuvông (Chính), Phumi, Fun

7. Xem: Cayxôn Phômvihản: *25 năm chiến đấu và thắng lợi của Đảng Nhân dân Cách mạng Lào*, ST, H, 1980, tr.16.